

SCELIPHRON CAEMENTARIUM (HYMENOPTERA: SPHECIDAE) A JEJ AKTUÁLNY VÝSKYT V LEVICIACH A DUDINCIACH

Vladimír Smetana & Nikola Mihálová

Tekovské múzeum, Sv. Michala 40, 934 69 Levice

E-mail: vladimir.smetana@muzeumlevice.sk

nikola.mihalova@muzeumlevice.sk

Abstract:

Smetana V. & Mihálová N. 2020: *Sceliphron caementarium* and its current occurrence in Levice and Dudince towns. *Acta Musei Tekovenssis Levice* 12: 219 – 222.

Mud dauber wasp *Sceliphron caementarium* (Drury, 1773) is originally a North American species. The very first record in Slovakia comes from Juni 2007. This invasive species was found in the surroundings of Levice. At present *S. caementarium* is considered to be a common species in Levice and Dudince towns.

Key words: *Sceliphron caementarium*, Sphecidae, Levice, Dudince, SW Slovakia.

ÚVOD

Kutavka *Sceliphron caementarium* (Drury, 1773) sa vzhľadom i veľkosťou podobá kutavke južnej (*Sceliphron destillatorium*), ktorá je v strednej a južnej Európe pôvodným druhom. Odlíšiť ich od seba možno predovšetkým podľa sfarbenia zadočkovej stopky. Kutavka južná ju má žltú, *Sceliphron caementarium* čiernu (obr. 1). Na rozdiel od našej „domácej“ kutavky je *S. caementarium* inváznym druhom pochádzajúcim zo Severnej a Strednej Ameriky. Bol však zavlečený aj do Peru, východnej Ázie, Japonska, Austrálie i južnej Európy. V roku 1946 sa objavil vo Francúzku (BERLAND 1946). Postupne bol zaznamenaný tiež v Taliansku, Portugalsku, Španielsku, na Ukrajine (SCHMID-EGGER 2005) v Nemecku (SCHARDT et al. 2012) v Holandsku (SCHMITZ 2015), v Belgicku (RAVOET et al. 2017) a v ďalších krajinách Európy. Zaujímavý je nález *S. caementarium* na území Českej republiky pochádzajúci z roku 1942 (BOGUSCH & MACEK 2005). Pravdepodobne išlo o náhodné zavlečenie jedinca dopravou, nakoľko sa v Českej republike odvtedy tento druh doposiaľ neobjavil.

Bionómia kutaviek rodu *Sceliphron* vyskytujúcich sa v Európe je pomerne dobre preskúmaná. Napríklad CHATENOUUD et al. (2012) študovali a porovnávali správanie jednotlivých druhov a ich životné prejavy pomocou vyhodnotenia videozáznamov.

Obr. 1. *Sceliphron caementarium* na hradnom nádvorí v Leviciach.

Foto: Nikola Mihálová, 22. 8. 2019

Fig. 1. *Sceliphron caementarium* at the castle courtyard in Levice.

Photo: Nikola Mihálová, 22. 8. 2019

Kutavky tohto rodu si budujú hniezdne komôrky urnového tvaru z hliny a ílu. Ako korisť lovia rozličné druhy pavúkov.

VÝSKYT DRUHU V LEVICIACH A DUDINCIACH

Prvý nález *S. caementarium* na Slovensku pochádza z katastrálneho územia Levíc, zo svahov Ipeľskej pahorkatiny v lokalite Konczov les (48°12'06'' N, 18°38'05'' E) v tesnej blízkosti obhospodarovaných viníc. Samček tohto druhu bol zaznamenaný dňa 15. júna 2007 (Smetana V. leg., det. et coll.) a je spomenutý v Monografii mesta Levice (SMETANA 2010). Vtedy to bol ojedinelý nález, v súčasnom období je však už situácia odlišná.

Koncom augusta a začiatkom septembra 2019 sme mali možnosť sledovať početný výskyt tejto kutavky priamo v areáli levického hradu. Jednotlivé exempláre sme nachádzali na vlhkých miestach pôdy i na okrajoch plytkých mlák. Mali sme tiež možnosť pozorovať samičku pri odoberaní a donášaní materiálu na budovanie hniezdných komôrok. Umiestnené boli pomerne hlboko v špárach hradného múru, čo nám znemožnilo prístup k nim. V priebehu augusta a septembra 2019 sme mali tiež možnosť zaznamenať hojný výskyt *S. caementarium* na viacerých miestach v intra-

viláne kúpeľného mesta Dudince. Dokumentačný materiál sa nachádza v zbierkach Tekovského múzea v Leviciach. V nasledujúcom texte uvádzame krátku charakteristiku lokalít výskytu a kompletne faunistické údaje (vrátane koordinátov) k odchyteným exemplárom.

Levice (spolu s areálom hradu) sa nachádzajú v geomorfologickom celku Podunajská pahorkatina na rozhraní Hronskej nivy a Ipeľskej pahorkatiny. V sieti stredoeurópskeho mapovania (EHRENDORFER & HAMMAN 1965) patria do mapového poľa 7777. Samotný hrad bol postavený na južnom výbežku andezitového masívu Kalvárie. Jeho objekty sa nachádzajú v nadmorskej výške od 160 do 190 m n.m.

Kúpele Dudince sú situované v najvýchodnejšej časti Ipeľskej pahorkatiny (v rámci celku Podunajská pahorkatina), v mapovom poli 7879. Sú charakteristické prítomnosťou minerálnych prameňov, s ktorými súvisí aj početný výskyt travertínových útvarov, predovšetkým dnes už vyhasnutých travertínových kôp. Obe lokality patria medzi najteplejšie na území Slovenska.

Materiál:

(Smetana V. leg. det. et coll.)

Levice, hradné nádvorie, (48°13'18'' N, 18°36'03'' E), 27.VIII. 2019, 2♀♀.

Dudince, trávnatá plocha oproti liečebnému domu Smaragd, 140 m n.m. (48°10'04'' N, 18°52'49'' E), 1.VIII. 2019, 1♂.

Dudince, trávnatá kóta Gestenec – 179 m n.m. nad lesoparkom Búroš (48°09'53'' N, 18°52'30'' E), 1.VIII. 2019, 1♂.

Dudince, travertínová kopa „Rímske kúpele“, 145 m n.m. (48°09'56'' N, 18°53'00'' E), 10.IX. 2019, 1♀.

Početné nálezy inváznej kutavky *Sceliphron caementarium* v intraviláne Levíc a Dudinciev oprávňujú predpokladať, že v blízkej budúcnosti bude zaznamenaná aj na mnohých ďalších lokalitách v teplých oblastiach južného Slovenska.

LITERATÚRA

- BERLAND L. 1946: Capture énigmatique d'une guêpe américaine, à Versailles. *Entomologiste* 2: 227–228.
- BOGUSCH P. & MACEK J. 2005: *Sceliphron caementarium* (Drury 1773) in the Czech Republic in 1942 - first record from Europe? *Linzer Biologische Beiträge* 37 (2): 1071–1075.
- EHRENDORFER F. & HAMMAN U. 1965: Vorschläge zu einer floristische Kartierung von Mitteleuropa. *Berichte der Deutschen Botanischen Gesellschaft* 78: 35–50.
- CHATENOUD L., POLIDORI C., FEDERICI M., LICCIARDI V. & ANDRIETTI F. 2012: Mud-Ball Construction by *Sceliphron* Mud Dauber Wasps (Hymenoptera: Sphecidae). A Comparative Ethological Study. *Zoological Studies* 51 (7): 937–945.
- RAVOET J., BARBIER Y. & KLEIN W. 2017: First observation of another invasive mud dauber wasp in Belgium. *Sceliphron caementarium* (Drury, 1773) (Hymenoptera:

- Sphecidae). *Bulletin de la Société royale belge d'Entomologie/ Bulletin van de Koninklijke Belgische Vereniging voor Entomologie* **153**: 40–42.
- SCHARDT L., RENKER C., STAUDT A. & REDER G. 2012: Auf stetigem Vormarsch: Die aktuelle Verbreitung von *Sceliphron curvatum* (F. Smith, 1870) in Deutschland (Hymenoptera: Sphecidae). *Mainzer Naturwissenschaftliches Archiv* **49**: 143–164.
- SCHMID-EGGER C. 2005: *Sceliphron curvatum* (F. Smith 1870) in Europa mit einem Bestimmungsschlüssel für die europäischen und mediterranen *Sceliphron*-Arten (Hymenoptera, Sphecidae). *Bembix* **19**: 7–28.
- SCHMITZ H. 2015: Een langsteelgraafwesp (*Sceliphron caementarium*). *De Klepper* **47(2)**: 17–18.
- SMETANA V. 2010: Všeobecná charakteristika flóry a fauny. Pp. 15–16. In: ŠVOLIKOVÁ M. (ed.): Levice. Monografia mesta. Pre mesto Levice vydalo Štúdio Harmony s.r.o. Banská Bystrica, 256 pp. ISBN 978-80-89151-27-1.

Recenzent: RNDr. Peter Šima, PhD.